

بررسی مقایسه‌ای خودپنداره دانشجویان رشته‌های مختلف شاغل به تحصیل در دانشکده پرستاری مامایی اهواز

ژیلا البرزی: دانشجوی کارشناسی پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی جندی‌شاپور، اهواز،
ایران.

بهمن دشت بزرگی*: عضو هیأت علمی گروه روان‌پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی
جندی‌شاپور، اهواز، ایران.

چکیده: مفهوم خود یا خودپنداره یکی از جنبه‌های مهم شخصیتی هر فرد است. هدف از این مطالعه مقایسه‌ی وضعیت خودپنداره دانشجویان رشته‌های مختلف مشغول به تحصیل در دانشکده‌ی پرستاری و مامایی اهواز بود. مطالعه حاضر از نوع مطالعات اپیدمیولوژیک توصیفی بود. جامعه‌ی پژوهش کلیه دانشجویان شاغل به تحصیل در دانشکده پرستاری و مامایی اهواز بود. ۶۶۰ دانشجوی دارای ویژگی‌های ورود پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند. ابزار گردآوری اطلاعات متشکل از دو پرسشنامه اطلاعات دموگرافیک و پرسشنامه سنجش خودپنداره راجرز بود. پرسشنامه خودپنداره راجرز یک پرسشنامه استاندارد می‌باشد. داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و تحلیلی و با استفاده از نسخه ۲۲ نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج پژوهش نشان داد که ۶۹/۱ درصد دانشجویان مؤنث، میانگین سنی آن‌ها $(22/8 \pm 3/5)$ سال و ۵۲ درصد آن‌ها در رشته پرستاری تحصیل می‌کردند. ۴۰ درصد دانشجویان مورد مطالعه دارای خودپنداره منفی بودند. پسران خودپنداره بهتری نسبت به دختران داشتند ($P - value = 0/002$). از میان رشته‌های تحصیلی، دانشجویان پرستاری از خودپنداره بهتری برخوردار بودند ($P - value = 0/014$). دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد خودپنداره مثبت‌تری نسبت به دانشجویان کارشناسی داشتند ($P - value = 0/000$). با توجه به نتایج این مطالعه که نشان می‌دهد اکثریت دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی اهواز از خودپنداره منفی برخوردار بودند، توصیه می‌شود مشکلات روانشناختی دانشجویان علوم پزشکی که در تحصیل و کار خود با استرس بالایی روبه‌رو هستند، ریشه‌یابی شده و راه‌کارهای مناسب و عملی برای رفع آن‌ها به کار گرفته شود.

واژگان کلیدی: خودپنداره، دانشجویان علوم پزشکی، پرستاری، مامایی، اتاق عمل، مقطع تحصیلی، اهواز.

***نویسنده‌ی مسؤول:** عضو هیأت علمی، گروه روان‌پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی
جندی‌شاپور، اهواز، ایران.

Email: bahnurse@ajums.ac.ir

مقدمه

جوان‌ها، سرمایه‌های اصلی هر کشوری بوده و ورود به دانشگاه مقطعی بسیار حساس در زندگی جوان‌ها است که غالباً با تغییرات زیادی در روابط اجتماعی و بین فردی آن‌ها همراه است (دیباچ‌نیا، ۲۰۰۵). امروزه دانشجویان نقش مهمی در اداره آینده کشور به عهده دارند. اهمیت این نقش در این است که دانشجویان نه تنها بخش اصلی متخصصان گوناگون هر کشوری را تشکیل می‌دهند، بلکه بخشی از دانشجویان در آینده عهده دار آموزش و پرورش نسل‌های بعد از خود خواهند بود و از این طریق به طور غیر مستقیم در کمال نسل‌های بعدی جامعه نیز دخالت دارند (رضایی آدریانی و همکاران، ۲۰۰۷). دوران تحصیل در دانشگاه مقطعی بسیار مهم برای جوان‌ها است که به دلیل مشکلات خاص، این دوره معمولاً با تغییرات وضعیت روحی و روانی دانشجویان همراه است (عزیزی و همکاران، ۲۰۱۳؛ نجفی کلیانی و همکاران، ۲۰۰۶). جامعه‌ای که به سلامت خود و نسل‌های آینده خود می‌اندیشید، باید با بررسی و رفع عوامل زمینه ساز و ایجاد کننده مشکلات روحی-روانی و یا حفظ سلامت آینده سازانش در راه نیل به آرمان‌های خود، بیش از پیش گام بردارد (رضایی آدریانی و همکاران، ۲۰۰۷) با توجه به این که جامعه دانشجویی کشور ما بخش قابل توجهی از جمعیت را تشکیل داده و هر ساله نیز رو به افزایش است، اهمیت سلامت روان دانشجویان بیش از پیش مشخص می‌شود (نیری و حاج باقری، ۲۰۰۶). سلامت روان در پیشرفت و موفقیت تحصیلی نقش مهمی را ایفاء می‌کند. در نظام آموزشی ما این اشکال وجود دارد که صرفاً بر توانایی تحصیلی تاکید می‌شود و مؤلفه‌هایی نظیر هوش هیجانی و خود پنداره که بی اندازه در سرنوشت افراد اهمیت دارند، نادیده گرفته می‌شوند (غفاری و ارفع بلوچی، ۲۰۱۲). یکی از مفاهیم

مهم و تأثیر گذار سلامت روان و تأثیر گذار بر موفقیت تحصیلی، خودپنداره (Self-concept) است. خودپنداره نظام پویایی است که با اعتقادات، ارزش‌ها، رقبت‌ها، استعدادها و توانایی‌های فرد ارتباط دارد. این عوامل از تعیین کننده‌های مسیر زندگی فرد هستند. خود پنداره ارزش‌های کلی فرد از خودش است. این ارزیابی ناشی از ارزیابی‌های ذهنی فرد از ویژگی‌های خود است که ممکن است مثبت یا منفی باشد. خودپنداره مثبت نشان دهنده این است که فرد خودش را در مقام شخصی با نقاط قوت و ضعف می‌پذیرد و این امر موجب بالا رفتن اعتماد به نفس او در روابط اجتماعی می‌شود خود پنداره منفی منعکس کننده‌ی احساس بی ارزشی و بی لیاقتی و نیز ناتوانی خود است (رقیبی و مینا خانی، ۲۰۱۲) مفهوم خود یا خودپنداره، از موضوعات مهم و اساسی در دانش روانشناسی و یکی از جنبه‌های مهم شخصیتی هر فرد است (بیرانت، ۲۰۰۸). روانشناسان و جامعه شناسان، خودپنداره و اجزای آن را به عنوان عنصر اصلی تشکیل دهنده شخصیت و هسته مرکزی سازگاری اجتماعی قلمداد می‌کنند و دوره جوانی را از حیث رشد خودپنداره یکی از بحرانی‌ترین دوره‌های زندگی می‌دانند (رقیبی و مینا خانی، ۲۰۱۲)؛ معطری و همکاران، (۲۰۰۵) درک فرد از خود فردی‌اش در بروز رفتار و کسب تجارب او نقش عمده‌ای دارد (رتی و همکاران، ۲۰۰۴). خودپنداره یا مفهوم خود به سه دلیل مورد تأکید واقع شده است: اول این که آگاهی از خود نشان دهنده‌ی جنبه‌ی مهمی از تجربه ذهنی انسان است. دوم اینکه تعداد قابل توجهی از پژوهش‌ها نشان داده‌اند که چگونگی احساس انسان از خود در بسیاری از موقعیت‌ها بر رفتار او اثر می‌گذارد و سوم این که مفهوم خود برای بیان جنبه‌های سازمان یافته و یکپارچه‌ی کنش شخصیت به کار می‌رود (جلالی، ۲۰۰۷).

اهمیت دارد. نکته مهم دیگر حساسیت تحصیل در رشته‌های پزشکی است که در ارتقاء سلامت مردم نقش مستقیم و مهم دارند. تحصیل موفق در نظام سلامت به ما این امکان را می‌دهد که از نیروهای جوان و با توانمندی و کیفیت بالاتری در زمان فارغ التحصیلی بهره‌مند شود. لذا مطالعه و بررسی سلامت روان دانشجویان و بالاخص وضعیت خودپنداره آن‌ها و جمع آوری اطلاعات لازم در جهت برنامه ریزی بهتر در نظام آموزشی دانشگاه‌ها اهمیت زیادی دارد. لذا پژوهشگران بر آن شدند تا پژوهشی با هدف مقایسه وضعیت خودپنداره دانشجویان رشته‌های مختلف مشغول به تحصیل در دانشکده پرستاری و مامایی اهواز را انجام دهند تا از این طریق بتوانند ضمن جمع آوری اطلاعات در خصوص وضعیت خودپنداره دانشجویان این دانشکده، وضعیت خودپنداره دانشجویان رشته‌های مختلف را با هم مقایسه کنند.

روش کار

این مطالعه از نوع مطالعات اپیدمیولوژیک توصیفی بود که در آن به بررسی وضعیت خود پنداره دانشجویان شاغل به تحصیل دانشکده پرستاری و مامایی اهواز پرداخته شد. جامعه پژوهش شامل کلیه دانشجویان شاغل به تحصیل در دانشکده پرستاری و مامایی اهواز می‌باشد که در طی انجام پژوهش در این دانشکده و در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد، تحصیل می‌کردند. در این پژوهش نمونه‌گیری انجام نشده و به صورت سرشماری از میان کلیه دانشجویان مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد، آن‌هایی که برای انجام پژوهش رضایت داشتند به عنوان واحدهای مورد پژوهش انتخاب شدند. از میان ۸۴۰ دانشجوی شاغل به تحصیل در دانشکده پرستاری و مامایی اهواز به عنوان جامعه پژوهش، ۶۶۰ نفر که دارای ویژگی‌های ورود به مطالعه بودند، در مطالعه شرکت و پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند. میزان مشارکت اعضای جامعه پژوهش در این مطالعه ۷۸/۶ درصد بود. معیارهای

انسان‌ها با خودپنداره متولد نمی‌شوند، بلکه خودپنداره یک پدیده اجتماعی است که در اثر تعامل با دیگران اتفاق می‌افتد (تیلور و همکاران، ۲۰۰۸). و تا حدودی به نظر دیگران بستگی دارد که ممکن است در ست یا غلط باشد (معماریان، ۲۰۰۸). نتایج پژوهش خدیوی و وکیلی مشخص نمود که در دانش آموزان دختر و پسر رابطه معنی دار و مثبتی بین پیشرفت تحصیلی و انگیزه پیشرفت و منبع کنترل و خود پنداره وجود دارد. به طوری که هر قدر فرد از انگیزه پیشرفت بالاتری برخوردار باشد منبع کنترل او درونی‌تر باشد و خودپنداره بیشتری داشته باشد، از پیشرفت تحصیلی بالاتری برخوردار خواهد بود (خدیوی و وکیل مفاخری، ۲۰۱۱)، این مطالب به طور آشکار به رابطه بین انگیزه پیشرفت افراد با منبع کنترل درونی و بیرونی دلالت دارد و به نظر می‌رسد که منبع کنترل درونی با سطوح بالاتر پیشرفت تحصیلی در ارتباط است (مالتبی و مک اسکیل، ۲۰۰۹). در مطالعه دیباج نیا که به بررسی مقایسه‌ای خودپنداره دانشجویان سال اول و چهارم دانشکده توانبخشی دانشگاه شهید بهشتی پرداخته بود مشخص شد که ۱۳/۱ درصد دانشجویان دارای خودپنداره طبیعی و ۸۶/۹ درصد دارای خودپنداره ضعیف و منفی بودند (دیباج نیا، ۲۰۰۵). همچنین پژوهش غفاری و ارفع بلوچی نشان داد که ترکیب متغیرهای انگیزش پیشرفت و خود پنداره تحصیلی می‌تواند به خوبی اضطراب امتحان را پیش بینی کند (غفاری و ارفع بلوچی، ۲۰۱۱). در مطالعه دیگری که توسط ریسیون و همکاران بر روی دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی قائن انجام شد، مشخص گردید که بین خودپنداره و عزت نفس با موفقیت تحصیلی دانشجویان رابطه مثبت معنی داری وجود دارد (ریسیون و همکاران، ۲۰۱۴). با توجه به موارد فوق می‌توان نتیجه گرفت که نقش مفهوم خودپنداره در سلامت روان و به ویژه پیشرفت تحصیلی دانشجویان که اکثریت آن‌ها در سن جوانی به سر می‌برند، چقدر

می‌آید. پرسشنامه سنجش خودپنداره راجرز یک پرسشنامه استاندارد برای سنجش خودپنداره می‌باشد که به طور مکرر در پژوهش‌های مختلف مورد استفاده قرار گرفته که از اعتبار بالایی برخوردار است. پایایی این آزمون نیز در داخل کشور در چندین پژوهش سنجیده شده است که نشان دهنده پایایی خوب برای این پرسشنامه است. از جمله سنجش پایایی آن توسط پاشا و شیخانی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ که برای فرم "الف" پایایی ۰/۷۸ و برای فرم "ب" ۰/۷۹ و سنجش پایایی آن در مطالعه تقی زاده و همکاران که برای فرم "الف" پایایی ۰/۶۹ و برای فرم "ب" ۰/۶۳ به دست آمده است (تقی زاده و همکاران، ۲۰۱۵).

پس از کسب مجوزهای لازم از سوی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز و مشخص شدن نمونه‌ها و هماهنگی با مسؤولان ذیربط در محیط پژوهش، پس از حضور اعضای نمونه در محل مناسب و برقراری ارتباط و کاهش حساسیت آزمودنی‌ها راجع به پرسشنامه‌ها و دلایل انتخاب آن‌ها در نمونه، توضیحات لازم راجع نحوه تکمیل پرسشنامه‌ها ارائه شد و آزمودنی‌ها به تکمیل پرسشنامه‌ها اقدام کردند. از آزمودنی‌ها خواسته شد اگر در تکمیل پرسشنامه‌ها با ابهامی مواجه شدند از محقق بخواهند تا توضیح بیشتری بدهد. در خاتمه از همکاری آزمودنی‌ها تقدیر و تشکر به عمل آمد. کلیه ملاحظات اخلاقی در این مطالعه رعایت شده است. این طرح دارای کد اخلاق به شماره IR.AJUMS.REC.1395.720 از معاونت توسعه پژوهش و فن آوری دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز می‌باشد. جهت تحلیل داده‌ها ابتدا با استفاده از روش آمار توصیفی شامل جداول توزیع فراوانی، نمودارها و شاخص‌های مرکزی پراکندگی به توصیف متغیرهای مورد مطالعه پرداخته شد. جهت سنجش رابطه‌ی بین متغیرهای کیفی با استفاده از آزمون X^2 و به منظور مقایسه‌ی میانگین‌ها، از آزمون T مستقل و بیش از دو میانگین از آنالیز

ورود شامل رضایت آگاهانه برای شرکت در پژوهش و تحویل حداقل یک ترم در دانشکده و معیارهای معیارهای خروج از مطالعه شامل عدم تکمیل پرسشنامه به طور کامل و تسویه حساب به دلیل فارغ التحصیلی در طول انجام پژوهش بود. محیط پژوهش در این مطالعه، دانشکده پرستاری و مامایی اهواز می‌باشد که دلیل انتخاب آن حضور و دسترسی راحت به واحدهای مورد پژوهش بود. روش گردآوری داده‌ها در این پژوهش با استفاده از پرسشنامه و ابزار آن دو پرسشنامه اطلاعات دموگرافیک و پرسشنامه سنجش خودپنداره راجرز بود. پرسشنامه اطلاعات دموگرافیک که شامل برخی اطلاعات مردم شناختی مورد لزوم است که از واحدهای مورد پژوهش جمع‌آوری شد. پرسشنامه خودپنداره راجرز توسط کارل راجرز در سال ۱۹۵۱ به منظور سنجش میزان خودپنداری افراد تهیه شده که شامل دو فرم جداگانه "الف" و "ب" است. فرم "الف" خودپنداره پایه، یعنی آن گونه که فرد خودش را می‌بیند و تصویری که در حال حاضر از خودش دارد را می‌سنجد و فرم "ب" خودپنداره ایده‌آل یا آرمانی را مورد سنجش قرار می‌دهد، یعنی آن گونه که فرد آرزو دارد، باشد. برای محاسبه نمره خودپنداره، نمره تک تک سؤالات فرم "الف" را از فرم "ب" کم کرده و تفاضل را به توان دو رسانده، مجموع توان‌ها را محاسبه و از آن جذر گرفته می‌شود. برای به دست آوردن نمره در هر مقیاس خود واقعی و خود ایده‌آل (در هر فرم ۲۵ صفت قطبی مثبت و منفی) قرار داده شده است) به هر سؤال بر حسب پاسخ، از ۱ تا ۷ نمره داده می‌شود و در پایان نیمرخ کل هر حیطه خودپنداره بر تعداد سؤالات تقسیم و نمره نهایی به دست می‌آید. اگر جذر حاصل عددی بین (۰ تا ۷) باشد خودپنداره طبیعی و نرمال و اگر جذر حاصل عددی بین (۷/۰۱ تا ۱۰) باشد خودپنداره متوسط و اگر جذر حاصل عددی بین (۱۰/۰۱ و بالاتر) باشد، خودپنداره منفی به حساب

واریانس یک طرفه استفاده شد. سطح معنی داری آزمون‌ها کوچکتر از ۰/۰۵ در نظر گرفته شد و آنالیز داده‌ها با به کارگیری نرم افزار SPSS 22 انجام شد.

یافته‌ها

نتایج پژوهش نشان داد که ۶۹/۱ درصد دانشجویان مونث بودند. اکثریت (۷۵/۸ درصد) در رده سنی ۱۸ تا ۲۴ سال به سر می‌بردند و میانگین سنی آن‌ها (۳/۵) ± (۲۲/۸ سال بود. ۸۲/۹ درصد آن‌ها مجرد و از نظر وضعیت اسکان اکثر آن‌ها (۵۴/۵ درصد) بومی بودند. ۵۲ درصد دانشجویان در رشته پرستاری تحصیل می‌کردند و اکثریت آن‌ها (۸۸/۶ درصد) در مقطع کارشناسی مشغول به تحصیل بودند. اکثریت دانشجویان (۳۴/۱ درصد) از قوم لر بودند. (جدول شماره ۱)

جدول شماره ۱. توزیع فراوانی و درصد ویژگی‌های دموگرافیک واحدهای مورد پژوهش

نوع خودپنداره	فراوانی	درصد
طبیعی	۶۹	۱۰/۵
متوسط	۳۲۷	۴۹/۵
منفی	۲۶۴	۴۰/۰
جمع	۶۶۰	۱۰۰
SD ± میانگین	۲/۴۰ ± ۹/۵۹	

نتایج به دست آمده از این مطالعه نشان می‌دهد که از میان دانشجویان شرکت کننده در مطالعه، ۱۰/۵ درصد آن‌ها دارای خودپنداره طبیعی و ۴۰ درصد دانشجویان مورد مطالعه دارای خودپنداره منفی بودند. همچنین میانگین نمره کسب شده دانشجویان از پرسشنامه راجرز ۹/۵۹ است که در سطح متوسط قرار دارد. (جدول شماره ۲)

جدول شماره ۲. توزیع فراوانی و درصد واحدهای مورد پژوهش بر اساس نوع خودپنداره

متغیر	فراوانی	درصد
جنسیت	مذکر	۲۰۴
	مونث	۴۵۶
	جمع	۶۶۰
سن	۱۸-۲۴	۵۰۰
	۲۵-۳۰	۱۴۰
	۳۱-۴۰	۲۰
	جمع	۶۶۰
وضعیت تأهل	مجرد	۵۴۷
	متاهل	۱۱۳
	جمع	۶۶۰
وضعیت اقامت	بومی	۳۶۰
	غیربومی	۳۰۰
	جمع	۶۶۰
رشته تحصیلی	پرستاری	۳۴۳
	مامایی	۱۶۴
	اتاق عمل	۱۵۳
	جمع	۶۶۰
مقطع تحصیل	کارشناسی	۵۸۵
	کارشناسی ارشد	۷۵
	جمع	۶۶۰
قومیت	لر	۲۲۵
	عرب	۲۰۶
	فارس	۱۳۵
	غیره	۹۴
	جمع	۶۶۰

از نظر مقایسه خودپنداره دانشجویان با یکدیگر، نتایج حاصل از مطالعه نشان می‌دهد که اکثریت دانشجویان پسر (۵۴/۹ درصد) و اکثریت دانشجویان دختر (۴۷/۲ درصد) از خودپنداره متوسط برخوردار بودند. این درحالیست که ۳۴/۳ درصد پسران و ۴۲/۵ درصد دختران از خودپنداره منفی برخوردار بودند. میانگین نمره خودپنداره پسران ۹/۱۶ و میانگین نمره خودپنداره دختران ۹/۷۸ بود. آزمون آماری T - test مستقل بین میانگین نمره خودپنداره دانشجویان دختر و پسر اختلاف معنی دار آماری را نشان می‌دهد (P-value = ۰/۰۰۲). از نظر رشته تحصیلی، نتایج حاصل از مطالعه نشان می‌دهد که اکثریت دانشجویان پرستاری، مامایی و اتاق عمل، از خودپنداره متوسط برخوردار بودند. این درحالیست که فقط ۱۴ درصد دانشجویان رشته پرستاری و ۴/۳ درصد دانشجویان مامایی و ۹/۲ درصد دانشجویان رشته اتاق عمل از خودپنداره طبیعی یا مثبت برخوردار بودند. همچنین

دانشجویان مقطع کارشناسی خودپنداره طبیعی داشتند. این در حالیست که این میزان برای دانشجویان مقطع ارشد ۳۰/۷ درصد است. ۴۴/۳ درصد دانشجویان مقطع کارشناسی خودپنداره منفی داشته‌اند، در حالی که این میزان برای دانشجویان مقطع ارشد ۶/۷ درصد است. میانگین نمره خودپنداره دانشجویان مقطع کارشناسی ۹/۸۱ و برای مقطع ارشد ۷/۸۶ بود. نتایج به دست آمده از آزمون آماری T-test مستقل بیانگر این است که بین میانگین نمره خودپنداره دانشجویان مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد اختلاف معنی دار آماری وجود دارد (P-value = ۰/۰۰۰). (جدول شماره ۳)

نتایج نشان داد که ۴۵/۷ درصد دانشجویان مامایی، ۳۹/۸ درصد دانشجویان اتاق عمل و ۳۷/۳ درصد دانشجویان پرستاری از خودپنداره منفی برخوردار بودند. میانگین نمره خودپنداره دانشجویان پرستاری ۹/۴۲، میانگین نمره خودپنداره دانشجویان مامایی ۹/۹۱ و میانگین نمره خودپنداره دانشجویان اتاق عمل ۹/۶۴ بود. نتایج به دست آمده از آزمون آماری Chi-square نشان می‌دهد که بین نمره خودپنداره و رشته تحصیلی ارتباط وجود دارد و اختلاف مشاهده شده از نظر آماری معنی دار است (P-value = ۰/۰۱۴). از نظر مقایسه خودپنداره مقاطع مختلف تحصیلی، نتایج به دست آمده از مطالعه نشان می‌دهد که ۷/۹ درصد

جدول شماره ۳. مقایسه خودپنداره دانشجویان شرکت کننده در مطالعه بر اساس جنسیت، رشته و مقطع تحصیلی

P-value	میانگین نمره خودپنداره	جمع		منفی		متوسط		طبیعی		خودپنداره	
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	متغیرها	
										مذکر	مؤنث
*۰/۰۰۲	۹/۱۶	۱۰۰	۲۰۴	۳۴/۳	۷۰	۵۴/۹	۱۱۲	۱۰/۸	۲۲	مذکر	جنسیت
	۹/۷۸	۱۰۰	۴۵۶	۴۲/۵	۱۹۴	۴۷/۲	۲۱۵	۱۰/۳	۴۷	مؤنث	
**۰/۰۱۴	۹/۴۲	۱۰۰	۳۴۳	۳۷/۳	۱۲۸	۴۸/۷	۱۶۷	۱۴/۰	۴۸	پرستاری	رشته تحصیلی
	۹/۹۱	۱۰۰	۱۶۴	۴۵/۷	۸۵	۵۰/۰	۷۲	۳/۰	۸	مامایی	
	۹/۶۴	۱۰۰	۱۵۳	۳۹/۸	۶۱	۵۱/۰	۷۸	۹/۲	۱۴	اتاق عمل	
*۰/۰۰۰	۹/۸۱	۱۰۰	۵۸۵	۴۴/۳	۲۵۹	۴۷/۹	۲۸۰	۷/۹	۴۶	کاشناسی	مقطع تحصیلی
	۷/۸۶	۱۰۰	۷۵	۶/۷	۵	۶۲/۷	۴۷	۳۰/۷	۲۳	کارشناسی ارشد	

*T - test

** Chi-square

خودپنداره مثبت نشان دهنده این است که فرد خودش را می‌پذیرد و این امر موجب بالا رفتن اعتماد به نفس او در روابط اجتماعی می‌شود خود پنداره منفی منعکس کننده‌ی احساس بی ارزشی و بی لیاقتی و نیز ناتوانی خود است. نقش مفهوم خودپنداره در سلامت روان و به ویژه پیشرفت تحصیلی دانشجویان که اکثریت آن‌ها در سن جوانی به سر می‌برند، بسیار اهمیت دارد. نتایج این مطالعه با مطالعه رقیبی و مینا خانی (رقیبی و مینا خانی، ۲۰۱۲) و دیباج نیا

بحث و نتیجه‌گیری

این مطالعه با هدف تعیین و مقایسه خودپنداره دانشجویان رشته‌های مختلف شاغل به تحصیل در دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز انجام شده است. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد اکثریت دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی اهواز از خودپنداره طبیعی برخوردار نیستند. خودپنداره ارزیابی کلی فرد از خودش است و

برداشت مناسب و مثبتی ندارند. دختران نسبت به بازخوردهای محیطی حساس تر از پسران هستند و از آن جایی که شکل گیری خودپنداره یا مفهوم خود به پیام‌های ارسالی از جهان اطراف بستگی دارد، این پیام‌ها برای دختران و زنان نتوانسته شرایطی را فراهم سازد که خودپنداره آن‌ها ارتقاء یابد. به نظر می‌رسد هنوز تا وضعیت ایده‌آل فاصله داریم.

همچنین از نظر مقایسه خودپنداره دانشجو یان رشته‌های مختلف شاغل به تحصیل در دانشکده پرستاری مامایی جندی شاپور اهواز، نتایج مطالعه نشان داد که از این نظر دانشجویان رشته‌های پرستاری، مامایی و تکنولوژی اتاق عمل با یکدیگر تفاوت دارند. به گونه‌ای که دانشجویان رشته پرستاری نسبت به دانشجویان رشته تکنولوژی اتاق عمل و دانشجویان رشته مامایی از خودپنداره مثبت‌تری برخوردار بودند. نتایج حاصل از این مطالعه با نتایج به دست آمده از مطالعه عسگری و همکاران (عسگری و همکاران، ۲۰۱۶)، میرزایی و همکاران (میرزایی و همکاران، ۲۰۱۲) همسو ولی با نتایج به دست آمده از مطالعه علیزاده و همکاران (علیزاده و همکاران، ۲۰۱۵)، ثناگو و همکاران (ثناگو و همکاران، ۲۰۱۵) همسو نیست. رشته‌های مراقبتی از جمله پرستاری، مامایی و کار در اتاق عمل همواره همراه با استرس و تنش‌های آشکار شغلی است که ناشی از ارتباطاتی است که در این تخصص‌ها برقرار می‌شود. لذا سلامت روان از جمله ضروریات پرداختن به این حرفه‌ها است. به نظر می‌رسد، در طی سال‌های اخیر که به امر مراقبت توجه بیشتری شده است و به ویژه با بهبود فضای کسب و کار پرستاران که متقاضیان بیشتری را به سمت این رشته جلب کرده است، سبب شده تا وضعیت خودپنداره دانشجویان پرستاری بهبود یابد. به ویژه این که در بسیاری از مطالعات انجام شده در گذشته، همواره وضعیت عزت نفس و خودپنداره دانشجویان پرستاری نسبت به برخی رشته‌ها از وضعیت بدتری برخوردار بوده است. همچنین نتایج به دست آمده از این مطالعه بیانگر این است که دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد نسبت به دانشجویان مقطع کارشناسی از وضعیت خودپنداره

(دیباچ نیا، ۲۰۰۵)، بادیه پیمایی جهرمی و همکاران (بادیه پیمایی جهرمی و همکاران، ۲۰۱۴) و نجفی کلیانی و همکاران (نجفی کلیانی و همکاران، ۲۰۱۳) همسو و با مطالعه رئیسون و همکاران (رئیسون و همکاران، ۲۰۱۴) همسو نیست که تفاوت می‌تواند ناشی از جامعه آماری و نوع ابزار به کار رفته باشد. با توجه به این که جامعه دانشجویی کشور ما بخش قابل توجهی از جمعیت را تشکیل می‌دهد، اهمیت سلامت روان دانشجویان بیش از پیش مشخص می‌شود چرا که سلامت روان در پیشرفت و موفقیت تحصیلی نقش مهمی را ایفاء می‌کند. به نظر می‌رسد نظام بهداشت روان و پایش سلامتی در کشور به ویژه در دانشگاه‌های علوم پزشکی که خود متولی امر سلامت جامعه هستند، نتوانسته کارآیی لازم خود را نشان بدهد و در بسیاری از مطالعات مشکلات جدی سلامت روان در میان دانشجویان وجود دارد. بین خودپنداره آرمانی و موفقیت تحصیلی دانشجویان رابطه معنی داری وجود دارد. افرادی که دارای خودپنداره آرمانی بهتری هستند و برداشتهای خوبی از خود و توانایی‌های خود دارند، از موفقیت تحصیلی بالاتری برخوردارند و افرادی که نسبت به توانایی‌های خود نگرش منفی دارند و خود را دست کم می‌گیرند، از پیشرفت تحصیلی خوبی برخوردار نیستند (رئیسون و همکاران، ۲۰۱۴).

نتایج این مطالعه نشان داد که دانشجویان پسر نسبت به دانشجویان دختر از خودپنداره مثبت‌تری برخوردار بودند. نتایج به دست آمده از این مطالعه با مطالعه شعاع کاظمی و مومنی جاوید (شعاع کاظمی و مومنی جاوید، ۲۰۰۸)، ظهیره وند (ظهیره وند، ۲۰۱۰)، ناجی و همکاران (ناجی و همکاران، ۲۰۱۰) همسو ولی با مطالعه رئیسون و همکاران (رئیسون و همکاران، ۲۰۱۴) و بادیه پیمایی جهرمی و همکاران (بادیه پیمایی جهرمی و همکاران، ۲۰۱۴) و غفاری و ارفع (غفاری و ارفع، ۲۰۱۱) همسو نیست. نقش جنسیت و بازخوردهای دریافتی از جامعه در شکل گیری خودپنداره از اهمیت بالایی برخوردار است. به نظر می‌رسد علی‌رغم افزایش دسترسی زنان به امکانات آموزشی و اجتماعی در جامعه، نگاه جامعه به آن‌ها متناسب با توانمندی و پیشرفت‌های آن‌ها نیست. لذا زنان از ارزیابی دیگران نسبت به خودشان،

in students of Guilan University of Medical Sciences. *Research in Medical Education*, Vol. 8, No. 2, Pp. 18-26.

Azizi M, Khamseh F, Rahimi A, et al 2013, The relationship between self-esteem and depression in nursing students of a selected medical university in Tehran. *Journal of Nursing Education*, Vol. 1, No. 1, Pp. 28-34. [In Persian]

Badiyepymaie Jahromi Z, Jahanbin I, Sharif F, et al 2014, Investigation of the Professional Self-Concept of Nursing Student in Shiraz, IRAN. *Cent Eur J Nurs Midw*, Vol. 5, No. 3, Pp.112-116.

Dibajnia P2005, Comparative study of self-concept of first and fourth year students of Shahid Beheshti University of Medical Sciences. *Pajouhandeh*, Vol.29, No. 3, Pp.231-234. [In Persian]

Gaaffari A, Arfa Balluchi F 2012, The relationship between achievement motivation and academic self-concept with anxiety in graduate students of Ferdowsi university of Mashhad. *J clin psychol couns*, Vol. 1, No. 2, Pp. 121-7.

Jalali F 1386, Social Determinants of self-concept and identity styles. Master's thesis. Tehran University. [In Persian]

Khadivi A, Vakil MafaKheri A 2011, Survey of relationship between achievement motivation, locus of control, self-concept and high school first grader science student's academic achievement the five regions of Tabriz. *J instruct Eval*, Vol. 4, No. 13, Pp. 45-66.

بهتری برخوردار بودند. به طوری که درصد بالایی از دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد دارای خودپنداره طبیعی یا مثبت بودند. ولی درصد بالایی از دانشجویان مقطع کارشناسی دارای خودپنداره منفی بودند. تحصیلات تکمیلی جزء مراتب عالی نظام آموزش دانشگاهی می‌باشد که دستیابی افراد به این مرتبه علمی می‌تواند اثر انگیزشی مطلوبی بر افراد بگذارد. دانشجویان تحصیلات تکمیلی از نظر سن، تجربه و موفقیت‌های کاری و تحصیلی نسبت به دانشجویان مقطع کارشناسی از سطح بالاتری برخوردار هستند که این امر خود سبب بهبود خودپنداره در آنها می‌شود، چرا که به واسطه وجود عوامل ذکر شده در بالا، از اجتماع بازخورد های مثبت‌تری دریافت می‌کنند. در نهایت با توجه به این که دانشجویان مورد پژوهش از نظر وضعیت خودپنداره یا مفهوم خود در وضعیت مطلوبی به سر نمی‌برند، ریشه‌یابی مشکلات روانشناختی دانشجویان علوم پزشکی که در تحصیل کار خود با استرس بالایی روبرو هستند و اتخاذ راهکارهای مناسب و عملی برای رفع آنها و پیاده سازی این راهکارها، از پیشنهادات این مطالعه می‌باشد.

تشکر و قدردانی

این مقاله منتج از طرح تحقیقاتی به شماره ثبت 95825 می‌باشد که در معاونت توسعه پژوهش و فن آوری دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز به ثبت رسیده است. بدین وسیله محققان کمال تشکر و قدردانی خود را از کلیه افراد و سازمان‌هایی که در انجام این پژوهش کمک کردند، اعلام می‌دارند.

References:

Alizadeh Sh, Namazi A, Kouchakzadeh Talami S 2015, A Comparative Study of self-esteem in nursing and midwifery students of Islamic Azad University of Rasht and its correlation with academic success. *Nursing Education*, Vol. 4, No. 4, Pp. 17-25.

Asgari F, Mirzaee M, Tabari R, Kazemnezhad-Leili E 2016, Self-esteem

self-concept, self-esteem, and academic achievement of students in the nursing midwifery faculty in Qaen during 2012-13 academic year. *Modern Care, Scientific Quarterly of Birjand Nursing and Midwifery Faculty*, Vol. 11, No. 3, Pp. 242-236. [In Persian]

Raghibi M, Minakhany GH 2012, Body Management and its Relation with Body Image and Self concept. *Knowledge and research in Applied Psychology*, Vol. 12, No.4, Pp.72-81. [In Persian]

Raty LK, Soderfeldt BA, Larsson G, et al 2004, The relationship between illness severity, socio-demographic factors, general self-concept, and illness-specific attitude in Swedish adolescents with epilepsy. *Seizure*, Vol. 13, No. 6, Pp. 375-82.

Rezaei Aderiani M, Azadi A, Ahmadi A, et al 2007, Comparison of depression, Anxiety, stress and quality of life in dormitories students of Tarbiat Modares University. *Iranian Journal of Nursing Research*, Vol. 2, No. 5, Pp. 31 – 38. [In Persian]

Sanagu A, Taghvaei A, Behnampoor N, et al 2016, Survey the Status of Self-Actualization and the Related Factors among Students of Golestan University of Medical Sciences in 2015. *Journal of Medical Education and Development*, Vol. 8, No. 1, Pp. 22-28.

Shoakazemi M, Momeni Javid M 2008, Comparison of self-concept in Iranian and Afghani Students. *Research Studies in Educational Psychology*, Vol. 8, Pp. 57-72.

Taghizadeh Z, Omani Samani R, Kazemnejad Ae, et al 2015, Self-concept and self-discrepancy among the women receiving and donating oocyte. *Hayat*, Vol. 21, No. 3, Pp. 62-50.

Maltby J, Day L, Macaskill A 2009, *Personality, individual differences and intelligence*. 2nd ed. Canada: Harlow, Pearson Education.

Memarian R 2008, *Application of Nursing Concepts and Theories*. tehran: Publishing Center of the Tarbiat Modares University.

Mirzaei Alavijeh M, Rajaei N, Rezaei F 2012, Comparison of self-esteem, locus of control and their relationship with university students' educational status at Shahid Sadoughi University of Medical Sciences- Yazd. *Journal of Medical Education and Development*, Vol. 7, No. 1, Pp. 58-70.

Moattari M, Soltani A, Mousavi nasab M, et al 2005, Effects of problem solving education on self-concept of nursing and midwifery students. *Iranian Journal of Medical Education*, Vol. 5, No. 2, Pp. 137-155. [In Persian]

Nagy G, Watt H.mg, Eccles J.S, et al 2010, The Development of student s mathematics self-concept in relation to gender: Different countries, different trajectories? *Journal of research on adolescence*, Vol. 20, Pp. 482-506.

Najafi Kalyani M, Pourjam E, Jamshidi N, et al 2013. Survey of Stress, Anxiety, Depression and Self-Concept of Students of Fasa UniVersity of Medical Sciences, 2010. *Journal of Fasa University of Medical Sciences*, autumn, Vol. 3, No.3, Pp.235-240. [In Persian]

Nayeri ND, Hajbagheri M 2006, Effects of relaxation on stress and quality of life in dormitory resident students. *Feyz*, Vol. 10, Pp. 40-45. [In Persian]

Raeisoon M, Mohammadi Y, Abdorazaghnejad M 2014, An investigation of the relationship between

adolescence. *Journal of Adolescence*, Feb, Vol.31, Pp. 1-16.

Zohrevand R2010, Comparison of self-concept, academic self-efficacy, emotional intelligence, gender beliefs and satisfaction of high school girls and boys. *Psychological Studies*, Vol. 6, No.3, Pp. 45-72.

Taylor C, Lillis C, & Lemone P 2008, *Fundamentals of Nursing: The Art and Science of Nursing Care*. 16th ed. tehran: Hayyan.

Ybrandt H 2008, The relation between self-concept and social functioning in

Comparative Study of Self-concept of Students at Ahvaz Nursing and Midwifery School

¹: Jila Alborzi: B.Sc. student in Nursing, Faculty of Nursing and Midwifery, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

²: Bahman Dashtbozorgi*: Faculty member, Psychiatric Nursing Department, Faculty of Nursing and Midwifery, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

Abstract: The self-concept is one of the most important aspects of the individual personality. The purpose of this study was to compare the self-concept of students in different fields of study in Ahvaz nursing and midwifery faculty. The present study was a descriptive epidemiological study. Hence, the research population was total students in Ahvaz nursing and midwifery faculty at Ahvaz University of Medical Sciences that 660 students with entrance features were completed questionnaires. The data gathering tool was comprised of two questionnaires: demographic questionnaire and Roger's self-concept questionnaire that its standard was confirmed. Data were analyzed using descriptive and analytical statistics and SPSS 22 software too. Considering the data analysis, 69.1% of students were female and the mean of age was estimated 22.28 ± 3.5 years, and also 52% of students were nursing students that 40% of students had negative self-concept. Although, males showed better self-concept than females (P -value = 0.002). In comparison all participants, nursing students had better self-esteem (P -value = 0.014), as well as Postgraduate students had more positive self-concept than undergraduate students (P -value = 0.000). According to the results of this study, majority of students at Ahvaz nursing and midwifery faculty had a negative self-concept, therefore, it is recommended that the psychological problems of medical students facing high stress in their education and work should be rooted and evaluated then appropriate strategies and practical steps would be figured out.

Keywords: Self-concept, Medical Science Students, Nursing, Midwifery, Operating Room, Academic Degree, Ahvaz.

*Corresponding author: Faculty of Nursing and Midwifery, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

Email: bahnurse@ajums.ac.ir